

Negatív érzelmek az esztétikai befogadásban: félelem és undor

Folyóiratunk jelen száma témájában és megközelítésében az előző szám folytatásaként jött létre; a két válogatással arra törekedtünk, hogy bepillantást nyújtsunk a negatív érzelmek fikciók olvasásában betöltött szerepének kognitív vizsgálatába. A témának szentelt tanulmányokkal egy régóta fennálló hiányt kívánunk pótolni, melyre mindeddig azért nem kerülhetett sor, mert az ehhez szükséges kutatási módszertan csak az utóbbi évtizedekben, a kognitív tudományok interdiszciplináris fejlődése révén vált elérhetővé. Természetesen az elmúlt évtizedekben is születtek olyan tudományos művek, melyek az érzelmek vizsgálatát helyezték a középpontba, azonban a tudományosság korábbi kritériumaira tekintettel ezek a kutatások nagyrészt az ábrázolt szereplői érzelmekre irányultak, és kevésbé merészkedtek az olvasói érzelmek elemzésének ingoványosnak tűnő talajára. Ez a távolságtartás mára már megszűnőben van, és ennek elsődleges oka az, hogy a kognitív irodalomtudomány megfelelő elméleti és módszertani keretet nyújt a befogadói érzelmek kutatásához. Nyilvánvaló, hogy az érzelmeknek számos individuális és kulturális aspektusa van, amelyek gátat szabnak a befogadasesztétikára vonatkozó univerzális kijelentéseknek, ugyanakkor az alapérzelmek – mint a jelen számban vizsgált félelem és undor is – alkalmasak arra, hogy általános mintázatokat azonosítsunk egyes szövegtechnikák és az általuk kiváltott érzelmek tekintetében, valamint körülírjuk az említett érzelmek lehetséges funkcióit.

A tanulmányok szerzői a félelmet és az undort nyelvileg, teátrálisan és vizuálisan közvetített averzív ingerekként, az esztétikai tapasztalat szélsőértékeiként, illetve a befogadás módozataiként vizsgálják. A szerzők folytatják a félelem mint olvasói érzelmek feltérképezését, azáltal, hogy bemutatják a félelem és szorongás életkorspecifikus feldolgozását a gyermek- és ifjúsági irodalomban. Másrészt betekintést engednek az undor változatos irodalmi megjelenítésébe, amelynek során az alapérzelemnek számító ún. magundor mibenlétét, illetve a morális undor szerepét értékelik irodalmi művek elemzése kapcsán. A válogatásunkban olvasható tanulmányokkal ellentmondásos recepcióesztétikai élményekre és ezekkel szorosan összefüggő összetett kognitív feldolgozási folyamatokra szeretnénk ráirányítani a figyelmet, amelyek jellegzetes vonása az érzékelésben jelentkező ellenállás, a feszültség, a magasszintű reflexió, illetve a figyelmi és emlékezeti folyamatok erőteljes aktivitása.

Jelen folyóirat-számunk cikkeivel annak igazolására törekszünk, hogy a befogadás érzelmi élményével összefüggő kognitív aspektusok narratív, stilisztikai, műfaji és recepcióesztétikai szempontú kontextualizálása a negatív érzelmek vizsgálatát az irodalomtudomány számára is értékes területté avatja.

A szerkesztők